

je kao traženje, njen govor se ne služi pre slabom jednostavnošću kao ni veštačkim probiranjem, ona približava *nagoveštaj* rečenom a raznobojnost podsticajima.

Radivoj Šajtinac

SRBA IGNJATOVIĆ: »SALOMINA ČINIJA II«

Bagdala, Kruševac, 1974.)

U izdanju »Bagdale« pojavila se druga knjiga kritika Srbe Ignjatovića, koja se, kao i prva, zove »Salomina činija«. Sam naslov podrazumeva poznavanje prve Ignjatovićeve knjige, na čijem početku stoje stihovi rumunskog pesnika Marina Soreskua, iz kojih je i uzeta sintagma »Salomina činija«. Kako ovih stihova nema na početku druge knjige, čitalac bi mogao biti u zabuni — šta naslov zapravo znači.

Grubo parafrazirano Soreskovi stihovi sadrže sliku biblioteke kao mesta sa koga nas posmatraju umne i najumnije glave. Knjige u vitrinama biblioteka samo su dokaz postojanja mnogih ljudi, trag njihovog prolaska kroz dolinu suza, pre nego što su otišli, i fizički nestali. Nešto od duha tih ljudi ostalo je zabeleženo u kukama slova. Te glave, sada, posećene, gledaju nas iz vitrina kao sa Salomine činije. Ovom metaforom Soresku želi da kvalifikuje akt pisanja kao akt jedino mogućeg življenja; knjige su jedini modus vivendi pisaca; one su supstitut za njihove glave. Ili drugačije rečeno pravi pesnici svoje knjige žive.

Predmet Ignjatovićeve knjige su traktati i kritička hrestomatija; neka vrsta kritičarskog dnevnika koji je pažljivo pratio sve događaje od značaja u srpskoj književnosti za proteklih deset godina, bilo da je reč o antologijama, časopisima, ili novim idejama i novim književnim pojavama.

Ono što Ignjatovića zanima kao osnovni problem to je fiksiranje novog: šta je ono što je novo u srpskoj književnosti, čime je pojava inovacija objektivno uslovljena i kakve će posledice po dalji tok književnosti novo, kao takvo imati. S tim u vezi, ne treba smetnuti s uma distinkciju hronološki novog i kontaktno novog. Hronološki novo je nešto što se de facto prvi put pojavljuje, s obzirom na dimenziju vremena; a kontaktno novo je nešto što je već kao književna činjenica postojalo ranije, ali što mi tek sada upoznajemo, što postaje novo u kontaktu s nama, bez obzira što je, recimo, nastalo pre više stotina godina. Pravih inovacija u literaturi, po pravilu ima malo, i Ignjatović se trudi da izdvoji efemerno od bitnog, prvidno novo od pravog doprinosa literaturi.

Autor dvojako posmatra problematiku eksperimenata u literaturi. Čitava književnost se može posmatrati kao veliki eksperiment ljudskog duha. U užem smislu, eksperiment je deo kreativne problematike. Tek u kreativnom procesu vidimo u kojoj je meri eksperiment svrsishodan, i u kojoj je meri obogaćen, srećni spoj starih i novih kvaliteta.

Ignjatović zapaža jednu bitnu karakteristiku moderne srpske literature, koju naziva »novom tekstualnošću«, a to je takav književni postupak koji u sebe uključuje niz do tada manje poštovanih jezičkih oblika kao što su: kolokvijalni govor, dijalektizmi i argo, koji svojim pomećenim značenjima obrazuju vlastite sisteme. Na isti način nestaje tradicionalne i krute omeđenosti rodova i žanrova. Sve je ovo znak svejvrnog otvaranja i rušenja raznih tabua, počev od tematskih do jezičkih i oblikovnih, nastalih u okviru stare literature. Analogno ovoj pojavi u našoj savremenoj poeziji i prozi, u esejistici je takozvana nova tekstualnost shvaćena i kao stvaralački i

kao teorijski princip, odnosno kao isključivo ispitivanje teksta — jedinog ključa za rešavanje zagonetki literature in extremis.

Komponovana od novinskih i časopisnih tekstova, u većoj meri, knjiga Srbe Ignjatovića premašuje svoje uske okvire i dobija daleko širi značaj. Neobično dobro uočene pojave Vidosava Stevanovića u prozi, ili Milutina Petrovića i Mirolava Maksimovića u poeziji, kao i pažljivo valorizovanje pojave niza mladih pisaca čine Ignjatovićevu knjigu zanimljivim svedočanstvom o našoj modernoj literaturi, u kojoj će tek budućnost reći pravu reč.

Zvonimir Kostić

IVAN MAKSIMOVIĆ: »TEORIJSKE OSNOVE DRUŠTVENE SVOJINE«

(Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, 1974.)

U obimnoj literaturi o društvenoj svojini koja se kod nas i dalje povećava zahvaljujući živoj privlačnosti i aktuelnosti ove interdisciplinarne kategorije, knjiga Ivana Maksimovića »Teorijske osnove društvene svojine« može se smatrati radom trajne vrednosti, ne toliko po novim teorijskim idejama koliko po temeljnoj i konzistentnoj teorijsko-metodološkoj analizi »društvene svojine u uslovima samoupravnih odnosa« i specifičnosti »metoda i kriterija prisvajanja u našem društvu«.

Kroz predgovor i šest logički artikuliranih poglavlja (sa naslovima: Biće svojine kao ekonomska kategorija; Društvena svojina kao ekonomska kategorija; Samoupravni ekonomski odnosi i problemi društvene svojine; Ekonomska sadržina teorijskog modela društvene svojine u samoupravnom sistemu privređivanja; Model društvene svojine i problemi samoupravne robne (tržišno-planske) privrede; Ekonomski i institucionalni problemi valorizacije i alokacije sredstava u društvenoj svojini (autor daje eksplicite bića i modela društvene svojine »u uslovima i odnosima samoupravnih odnosa proizvodnje« i nužnim teorijskim i empirijskim aspektima, što je i »tematska centrala« knjige.

Predgovor predstavlja ekspoziciju za povod nastanka knjige i njene strukture »koja počinje od klasičnih stavova o prirodi svojine i društvene svojine sa njihovim potpunim razvijenim karakteristikama, da bi potom, metodom sukcesivne aproksimacije, bile date teorijske karakteristike društvene svojine, prvo u uslovima državnog socijalizma i, potom, u uslovima samoupravljanja«.

U prvom poglavlju autor određujući biće svojine, najpre eksplicira dve bitne karakteristike svojine kao ekonomske kategorije, čime, pored metode preciznosti određuje i kolokvijalnu upotrebu ovog pojma. Ekonomska sadržina je prva, a forma odnosno oblik preko koje se sadržina ispoljava je druga bitna karakteristika svojine. Naglašavanje da se sadržina, ekonomski odnosi i forma (ukupnost svojinskih funkcija) nalaze u stalnoj dijalektičkoj međuzavisnosti i uslovljenosti, izvesno vodi zaključku da se svojina »transformiše iz jednog oblika u drugi, iz jedne razvojne faze u drugu — shodno promenama u kompleksu proizvodnih snaga i odnosa proizvod-

nje«. Svi dalji konstitutivni elementi svojine i prisvajanja obuhvaćeni ovim poglavljem zaključno sa juridičkom formom i pravnim režimom ekonomskog prisvajanja, samo su logički sled integralnog tretmana svojina kao istorijske kategorije.

Drugo poglavlje se odnosi na izvođenje društvene svojine iz elemenata bića svojine uopšte i specifičnog istorijskog sadržaja i odnosa koji karakterišu posebne tipove društvene svojine. Kako empirijsko-istorijski elementi za generalizaciju specifikuma društvene svojine postoje i u različitim stadijima društvenog razvitka i sa različitim bogatstvom forme i sadržine, autor suptilnim metodološkim pristupom izvodi osnovnu intenciju.

Centralno mesto u knjizi zauzimaju analize samoupravnih ekonomskih odnosa, modela društvene svojine i samoupravne robne (tržišno-planske) privrede.

Osnovna teza (bez namere upuštanja u detalje) ovih poglavlja je u odgovorima na sledeća pitanja:

— koji su glavni problemi društvene svojine proistekle iz razvoja samoupravnog socijalizma u Jugoslaviji;

